

Radboud Universiteit Nijmegen

Het effect van het gebruik van metaforen en de ernst van ziekte op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte en de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte

The effect of the use of metaphors and the severity of the disease on the intention to get vaccinated against a disease and the risk perception towards a disease

Tijs de Groot

s4614720

dr. W.G. Reijnerse

Bachelorscriptie

8-6-2018

Radboud Universiteit Nijmegen

Samenvatting

Uit voorgaand onderzoek blijkt dat men na het lezen van een metafoor in een tekst, een hogere intentie heeft om zich te laten vaccineren tegen het griepvirus, dan als men geen metafoor heeft gelezen in een tekst. Er bleek echter geen effect te zijn op de risicoperceptie ten opzichte van het griepvirus bij het lezen van wel of geen metafoor in de tekst. Het effect van de intentie om zich te laten vaccineren tegen het griepvirus en de risicoperceptie ten opzichte van het griepvirus is nog niet onderzocht in combinatie met een ernstigere ziekte. Daarom wordt in dit onderzoek het effect van het gebruik van metaforen en de ernst van ziekte op de intentie om zich te laten vaccineren en de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte gemeten.

De gekozen niet-ernstige ziekte in dit onderzoek is het griepvirus en de gekozen ernstige ziekte is tekenencefalitis. Aan het onderzoek hebben 123 respondenten meegedaan, die allereerst een tekst gelezen hebben over één van de ziektes met of zonder een metafoor, waarna zij een vragenlijst hebben ingevuld.

Uit het onderzoek bleek er geen effect was van het gebruik van een metafoor op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte. Een verklaring hiervoor kan het verschil in positie van de metafoor zijn in vergelijking met voorgaand onderzoek, waarin de metafoor eerder vermeld werd in de tekst dan in het huidige onderzoek. Een metafoor die eerder in de tekst genoemd wordt is namelijk overtuigender dan een metafoor die later in de tekst genoemd wordt.

Er bleek ook dat men het risico om het griepvirus te krijgen hoger inschat dan het risico om tekenencefalitis te krijgen. In het onderzoek bleek dat de respondenten die een tekst hadden gelezen over tekenencefalitis zonder gebruik van een metafoor, het risico hoger inschatten op het krijgen van tekenencefalitis dan de respondenten die een tekst over tekenencefalitis hadden gelezen met gebruik van een metafoor. Een verklaring hiervoor kan zijn dat tekenencefalitis een relatief onbekende ziekte is, waardoor men een metafoor voor deze ziekte moeilijk kan plaatsen in de verbeelding en dat men daardoor de tekst minder goed begreep. Dit kan als gevolg hebben dat men de ernstige gevolgen minder goed kon inschatten van tekenencefalitis. Is het gebruik van een metafoor nodig om mensen te beïnvloeden over gezondheidskwesties?

Inleiding

Aanleiding

Het gebruik van metaforen is niet uit het dagelijks leven weg te denken. Deze vorm van retorische stijlfiguren wordt niet alleen in de spraak van de mens gebruikt, maar er wordt zelfs gedacht in metaforen (Lakoff & Johnson, 1980). Bovendien worden metaforen toegepast in veel vormen van communicatie, zoals binnen de gezondheidscommunicatie om miljoenen mensen te beïnvloeden over verschillende gezondheidskwesties (Anegli, 2012). Een voorbeeld hiervan is het hanteren van voorlichtingsteksten over aids. Bij het zien van deze voorlichtingsteksten over aids waarbij er gebruik gemaakt werd van verschillende metaforen zoals een ‘leger’ en een ‘brandweer’, bleek dat herkende metaforen een tekst onder andere begrijpelijker maken. (Jansen, van Nistelrooij, Olislagers, Van Sambeek & De Stadler, 2009).

In het verleden is er al regelmatig onderzoek gedaan naar het gebruik van metaforen bij een ernstige ziekte zoals aids. Echter is nog nauwelijks het effect van metaforen bij een niet-ernstige ziekte onderzocht. Reeds is wel bekend dat het gebruik van een metafoor zoals ‘beest’ en ‘opstand’ voor de relatief niet-ernstige ziekte griep, de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte bevordert (Scherer, Scherer & Fagerlin, 2015).

Er is ook nog geen onderzoek gedaan naar het effect van het gebruik van een metafoor op de intentie om zich te laten vaccineren en de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte, waarbij er gekeken wordt naar het verschil in ernst van ziekte. In dit onderzoek wordt er aan de hand van een tekst zonder én met metafoor voor de ernstige ziekte tekenencefalitis en de relatief niet-ernstige ziekte griep, gemeten in hoeverre de ernst van ziekte en het gebruik van metaforen invloed hebben op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte en de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte.

Theoretisch kader

Metaforen in taalgebruik

Figuurlijk taalgebruik wordt veelvuldig gebruikt in zowel woord als in geschrift (Roberts & Kreuz, 1994). Een voorbeeld van figuurlijk taalgebruik is de metafoor. De metafoor wordt vaak gebruikt om te verduidelijken (Roberts & Kreuz, 1994; Qonsuli, Sharifi & Dini, 2013), bijvoorbeeld bij hedendaagse gesprekken. Metaforen hebben dan niet alleen als doel om te verduidelijken, maar het gebruik van metaforen zorgt ook voor een positiever effect op een hedendaags gesprek dan dat er geen gebruik gemaakt wordt van een metafoor, mits de metafoor duidelijk en compleet gebruikt wordt (Kreuz, Long & Church, 1991). Bovendien maakt het gebruik van een metafoor een tekst overtuigender dan een tekst zonder enig gebruik van een metafoor (Sopory & Dillard, 2002).

Een volgend voorbeeld waarbij metaforen gebruikt worden is persuasieve communicatie. Een voorbeeld van persuasieve communicatie is het overbrengen van een boodschap door middel van een advertentie, waarbij men de doelgroep probeert te beïnvloeden. Metaforen hebben namelijk een positief effect op de waardering van advertenties (McQuarrie & Mick, 1996). Bovendien worden advertenties waarin metaforen voorkomen, hoger gewaardeerd dan advertenties waarbij er geen gebruik gemaakt wordt van een metafoor. Daarnaast roept de aanwezigheid van metaforen positievere gevoelens op ten opzichte van het merk, dan wanneer er geen gebruik gemaakt wordt van een metafoor in een advertentie (McQuarrie & Philips, 2005).

Het blijkt bovendien zelfs dat metaforen onontkoombaar zijn in het dagelijks leven, waarbij metaforen naast in spraak en schrift, ook in gedachten aanwezig zijn (Lakoff & Johnson, 1980). Metaforen zijn dus een groot onderdeel in het menselijk bestaan en metaforen kunnen daardoor verschillende kwesties in het dagelijks leven beïnvloeden: het gebruik van metaforen kan bijvoorbeeld ons taalgebruik beïnvloeden in een hedendaags gesprek, omdat we door middel van een metafoor onszelf meer willen verduidelijken (Lakoff & Johnson, 1980). Een discussie is een veel voorkomend voorbeeld van een hedendaags gesprek die vaak in termen van een metafoor wordt aangeduid. Zo kun je niet alleen een discussie *winnen* of *verliezen*, maar worden ook vaak de opmerkingen gemaakt in andere termen van een oorlog, zoals: “Hij *viel* elk *zwak punt* van mij *aan*” en “Ik *vernietigde* zijn argument” (Lakoff & Johnson, 1980, p. 5; vertaling De Groot, M.J.). Een metafoor kan dus op de volgende manier gedefinieerd worden: “De essentie van een metafoor is het begrijpen en ervaren van het ene ding in termen van een ander ding” (Lakoff & Johnson, 1980, p. 6, vertaling De Groot, M.J.).

Zo wordt hier dus een discussie (het ene ding) begrepen en ervaren in de termen van een oorlog (het andere ding). Aan de hand van een discussie, die vaak aangeduid wordt met een metafoor, kan dus de term ‘metafoor’ gedefinieerd worden.

Een dilemma is een volgend voorbeeld dat voor kan komen in een hedendaags gesprek waarbij metaforen gebruikt kunnen worden. Uit onderzoek blijkt dat het gebruik van twee verschillende metaforen invloed heeft op de beslissing die men neemt over een bepaald dilemma (Robins & Mayer, 2000). In het onderzoek van Robins en Mayer (2000) werd er aan twee verschillende groepen deelnemers een tekst voorgelegd met een dilemma, waarbij de deelnemers een van de twee metaforen te zien kregen in de tekst. De deelnemers die een tekst met de metafoor over ‘interpersoonlijke relatie is een oorlog’ lazen, hadden sterker de voorkeur voor minder open communicatie in plaats van zeer open communicatie, dan deelnemers die een tekst met een andere metafoor lazen over ‘interpersoonlijke communicatie is tweerichtingsverkeer’. Ook als er twee verschillende metaforen voor criminaliteit werden gebruikt, namelijk ‘beest’ en ‘virus’, verschilden de oplossingen voor criminaliteit per metafoor. Bij criminaliteit als een ‘virus’, was er een voorkeur voor handhavings-gerelateerde oplossingen en bij criminaliteit als een ‘beest’ was er een voorkeur voor hervormings-gerelateerde oplossingen om zo criminaliteit tegen te gaan (Thibodeau & Boroditsky, 2011). Het verschil in gebruik van een metafoor kan dus invloed hebben over hoe men over een dilemma denkt en welke oplossingen men voor het dilemma hanteert.

Metaforen in gezondheidscommunicatie

Metaforen worden ook gebruikt in gezondheidscommunicatie, bijvoorbeeld om mensen te beïnvloeden met betrekking tot verschillende gezondheidskwesties. Tegenwoordig worden miljoenen mensen in korte tijd beïnvloed over gezondheid via onder andere televisie, internet en kranten, waarbij er ook regelmatig gebruik gemaakt wordt van een metafoor (Anegli, 2012). Het gebruik van metaforen beïnvloedt daardoor miljoenen mensen hoe zij geïnformeerd worden over een ziekte. Bijvoorbeeld bij de ‘*War on Drugs*’, waarbij de media de metafoor ‘epidemie’ gebruikte, zorgde dit voor overdrijving van de gebeurtenis en daardoor voor verspreiding van verkeerde informatie door de media (Anegli, 2012).

Men wordt niet alleen beïnvloed over gezondheidskwesties waarbij het doel is om veel mensen tegelijkertijd te beïnvloeden, maar er wordt ook over gezondheidskwesties gecommuniceerd bij bijvoorbeeld de onderlinge communicatie tussen een arts en de patiënt. Hierbij kunnen metaforen ook een belangrijke rol spelen als het onder andere gaat om ambigue zaken binnen gezondheid zoals pijn. Hier kan het gevoel van de patiënt vaak met een metafoor

verklaard worden om het gevoel van de pijn te verduidelijken (Rhodes, 1984).

Binnen de gezondheidscommunicatie is al dikwijls onderzoek gedaan naar het gebruik van metaforen bij ernstige ziekten: in het bijzonder naar aids en kanker. Zo werd er aan verpleegkundigen gevraagd op welke manier zij aids, kanker en hartziekten konden voorstellen in vormen van een metafoor. De metaforen die bij aids en kanker gebruikt werden, werden meer in richting van de emoties ‘verdriet’ en ‘angst’ gebruikt. De ziekte kanker werd onder andere voorgesteld als ‘pacman’: het eet op wat het tegen komt. De ziekte aids werd bijvoorbeeld voorgesteld als iets scherp dat door elk schild kan prikken. Bij hartziekten werden de metaforen in een andere richting gebruikt dan bij aids en kanker. Een voorbeeld van een metafoor bij hartziekten is een machine die nodig gerepareerd moet worden, omdat een dood door hartziekte vaak abrupt is waarbij het lichaam al niet helemaal gezond was en men bij hartziekten vaak geen lange lijdensweg heeft zoals bij kanker en aids (Weiss, 1997).

Over de ziekte kanker wordt daarnaast ook veel in termen van een ‘oorlog’ gesproken. Niet alleen dat het een ‘killer disease’ en een ‘indringer’ is, maar ook dat het ‘gevecht’ tegen kanker ervaren kan worden als ‘oorlogvoering’ tegen de ‘vijand’ (Sontag, 1978). Aids kan ook ervaren worden in termen van een ‘oorlog’, maar in tegenstelling tot kanker worden deze metaforen niet in termen van een ‘gevecht’ ervaren, maar meer in de zin van ‘sluwheid’ (Sontag, 1989). Verder wordt aids vaak geassocieerd met de metafoor van een ‘plaag’. Dit komt omdat een plaag veel dezelfde karakteristieken heeft van een virus zoals aids. De vergelijkbare karakteristieken van een virus zijn dat het onder andere snel en makkelijk over te brengen is (Sontag, 1989). Tegenwoordig wordt aids niet alleen meer geassocieerd in termen van een ‘indringer’ of een ‘plaag’, maar wordt aids ook vaak aangeduid in termen van ‘transport’. Dit komt doordat aids vaak via een ‘route’ of een ‘weg’ overgedragen wordt, bijvoorbeeld via seksueel contact of van moeder tot kind bij de geboorte (Hanne & Hawken, 2007). Deze ‘weg’ wordt ook als een ‘obstakel’ ervaren met veel ‘knelpunten’ (Hanne & Hawken, 2007).

Aan de hand van voorgaande onderzoeken kan er dus geconcludeerd worden dat de ernstige ziekten kanker en aids, in termen van veel verschillende metaforen ervaren kunnen worden. Uit onderzoek blijkt dat er bij gebruik van verschillende metaforen in voorlichtingsteksten voor aids (‘leger’ en ‘brandweer’) dat respondenten die de metafoor in de tekst daadwerkelijk herkend hadden, de tekst overtuigender, begrijpelijker en aantrekkelijker vonden dan de respondenten die de metafoor niet herkend hadden (Jansen, van Nistelrooij, Olislagers, Van Sambeek & De Stadler, 2009). De metafoor ‘leger’ werd op een dusdanige manier vergeleken met aids, dat het menselijk lichaam een verdedigingssysteem heeft tegen aids dat constant dienstplicht heeft. De metafoor ‘brandweer’ werd vergeleken met aids, omdat

aids een vergelijkbaar immuunsysteem heeft zoals een brandweerkazerne die altijd beschikbaar is (Jansen et al., 2009).

Er is dus al veel onderzoek gedaan naar het gebruik van metaforen bij ernstige ziekten. Het effect van het gebruik van metaforen bij niet-ernstige ziekten is echter nog nauwelijks onderzocht. Toch is er al wel enig onderzoek gedaan naar het gebruik van metaforen bij de relatief niet-ernstige griepvirus. Bij deze ziekte is het optioneel om zich ertegen te laten vaccineren. Bij een onderzoek van Scherer, Scherer en Fagerlin (2015) kreeg een deel van de respondenten een tekst over het griepvirus te lezen met gebruik van een metafoor en een ander deel van de respondenten kreeg een tekst te lezen over het griepvirus zonder gebruik van een metafoor. Na het lezen van de tekst werd er gemeten wat de intentie van de respondenten was om zich te laten vaccineren tegen het griepvirus. De gekozen metaforen voor het griepvirus waren een 'beest, dat jaagt op het lichaam' en een 'opstand tegen het lichaam'. Bij de tekst waarbij er geen metafoor werd gebruikt, werd het griepvirus eenvoudig toegelicht als een virus. Uit het onderzoek bleek dat de respondenten die de teksten lazen met gebruik van de metafoor 'beest' of 'opstand', een hogere intentie hadden om zich te laten vaccineren tegen het griepvirus dan de respondenten die een tekst hadden gelezen zonder het gebruik van een metafoor.

De risicoperceptie ten opzichte van een ziekte

Sinds de jaren '50 bestaat het Health Belief Model (Janz & Becker, 1984). Eén van de dimensies van het Health Belief Model is de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte. Dat houdt in dat het een van de dimensies is die de gedragsintentie kan beïnvloeden: bij een hoger risico van de ziekte heeft men een hogere intentie om de kans te verkleinen op het krijgen van de ziekte, zoals om bszich te laten vaccineren tegen een ziekte (Janz & Becker, 1984).

Het gebruik van een metafoor kan ook de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte beïnvloeden: bij gebruik van een metafoor worden de gevaren en gevolgen van de ziekte verduidelijkt, wat kan leiden tot een hogere risicoperceptie en dus een hogere kans om zich te laten vaccineren tegen de ziekte (Scherer, Scherer & Fagerlin, 2015). Uit het onderzoek van Scherer, Scherer en Fagerlin (2015) bleek echter dat er geen verschil was in de risicoperceptie ten opzichte van het griepvirus tussen het gebruik van wel of geen metafoor. Dat houdt in dat er bij wel of geen gebruik van een metafoor, geen verschil is in hoeverre men denkt zelf het griepvirus te krijgen of dat een doorsneepersoon de ziekte krijgt.

De hypotheses en onderzoeksvragen

De intentie om zich te laten vaccineren tegen het griepvirus en de risicoperceptie ten opzichte van het griepvirus met of zonder gebruik van een metafoor, is dus al reeds onderzocht (Scherer, Scherer & Fagerlin, 2015). Bij een niet-ernstige ziekte zoals het griepvirus, bleek dat men een hogere intentie had om zich te laten vaccineren tegen het griepvirus met gebruik van een metafoor dan zonder gebruik van een metafoor (Scherer, Scherer & Fagerlin, 2015). Hierbij is de volgende hypothese opgesteld:

H1: De intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte is hoger bij gebruik van een metafoor dan zonder gebruik van een metafoor.

Er bleek geen effect te zijn van het gebruik van een metafoor op de risicoperceptie ten opzichte van een niet-ernstige ziekte zoals het griepvirus. Het is de verwachting dat dit effect wel zal plaatsvinden bij de ernstige ziekte, omdat het gebruik van een metafoor ervoor kan zorgen dat men bewuster wordt van het gevaar en de gevolgen van de ziekte (Scherer, Scherer & Fagerlin, 2015), wat zorgt voor een hogere risicoperceptie. Bij een niet-ernstige ziekte zoals het griepvirus, is men al bewust van de ‘kleine’ gevolgen van de ziekte, waardoor het gebruik van een metafoor geen effect had op de risicoperceptie. Bij een ernstigere ziekte kan men wel bewuster worden van de gevolgen en het gevaar door het gebruik van een metafoor, omdat men vaak nog niet bewust is van de grotere gevolgen van de ziekte. Hierbij is de volgende hypothese opgesteld:

H2: De risicoperceptie ten opzichte van een ziekte is hoger bij een ernstige ziekte bij gebruik van een metafoor dan zonder gebruik van een metafoor.

Het gebruik van een metafoor heeft dus effect op de intentie: in dit geval dat de persoon zich eerder zou laten vaccineren tegen het griepvirus als er sprake is van een metafoor. Echter is nog niet onderzocht wat het effect van het gebruik van een metafoor was op de intentie om zich te laten vaccineren tegen de ziekte en de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte, waarbij er gebruik gemaakt werd van zowel een niet-ernstige ziekte als een ernstige ziekte.

Hierbij is als volgt de volgende onderzoeksvraag opgesteld: “In hoeverre hebben het gebruik van metaforen en de ernst van ziekte effect op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte en de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte?”

Daarbij zijn naast de hypotheses de volgende deelvragen gesteld om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden:

- “In hoeverre verschilt het effect van de ernst van ziekte op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte?”
- “In hoeverre verschilt het effect van het gebruik van metaforen en de ernst van ziekte op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte?”
- “In hoeverre verschilt het effect van de ernst van ziekte op de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte?”
- “In hoeverre verschilt het effect van het gebruik van metaforen op de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte?”

Methode

Materiaal

In totaal zijn er vier verschillende teksten opgesteld. In de teksten werd er wel of geen gebruik gemaakt van een metafoor voor een ernstige ziekte en voor een niet-ernstige ziekte. Vervolgens werd er nog algemene informatie over beide ziektes gegeven in de teksten. De ernstige ziekte in het onderzoek is tekenencefalitis en de niet-ernstige ziekte is het griepvirus. Het verschil in ernst van ziekte is te meten aan hand van de gevolgen van beide virussen. Tekenencefalitis kan leiden tot hersenvliesontsteking met neurologische restverschijnselen, waarbij ziekenhuisopname vaak noodzakelijk is. Het griepvirus is vaak onschuldig en men komt er vaak vanaf zonder medische behandeling. Tegen beide virussen bestaan er vaccinaties die aangeboden worden door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Deze vaccinaties zijn niet verplicht en kunnen door volwassenen gehaald worden (RIVM, 2018).

Voor tekenencefalitis is er een tekst met gebruik van een metafoor en een tekst zonder gebruik van een metafoor opgesteld en voor het griepvirus is er ook een tekst met gebruik van een metafoor en zonder enig gebruik van een metafoor opgesteld. Bij de teksten waarbij er gebruik gemaakt werd van een metafoor, werd de metafoor eenmalig genoemd. Een metafoor die eenmalig genoemd wordt is overtuigender dan wanneer de metafoor tweemaal of meerdere keren genoemd wordt (Sopory & Dillard, 2002).

De gekozen metafoor voor beide ziekten is een ‘beest, dat jaagt op het lichaam’, gebaseerd op het onderzoek van Scherer, Scherer en Fagerlin (2015), waarbij het effect van het gebruik van metaforen op de intentie om zich te laten vaccineren tegen het griepvirus gemeten werd. In het onderzoek werd ook verklaard dat virussen vergelijkbaar zijn met een ‘beest’. Omdat griep en tekenencefalitis beide vormen van virussen zijn, is er gekozen voor deze metafoor.

Allereerst is er een tekst opgesteld over tekenencefalitis, waarbij er geen gebruik gemaakt werd van een metafoor. In de tekst werd enkele informatie gegeven over tekenencefalitis, die afgeleid is van de website van het RIVM. Deze informatie over tekenencefalitis bevatte een precieze uitleg van het virus, wat de gevolgen van het virus zijn en op welke manier het virus voorkomen kan worden. Daarnaast is er een tekst opgesteld over tekenencefalitis, waarbij er wel gebruik gemaakt werd van een metafoor. Vervolgens werd dezelfde algemene informatie over de ziekte gegeven zoals bij de eerste tekst over de ziekte.

Voor de twee opgestelde teksten over het griepvirus, is dezelfde aanpak gehanteerd als bij de teksten over tekenencefalitis. De eerste tekst over het griepvirus is opgesteld zonder enig

gebruik van een metafoor. Vervolgens werd er nog enkele algemene informatie gegeven over het griepvirus, afgeleid van de website van het RIVM. Daarnaast is er ook een tekst opgesteld over het griepvirus, waarbij er wel gebruik gemaakt werd van een metafoor. Ook bij deze tekst werd er nog enkele algemene informatie gegeven over het griepvirus zoals bij de tekst waarbij er geen gebruik gemaakt werd van een metafoor.

Proefpersonen

Aan het onderzoek hebben 150 proefpersonen deelgenomen. Hiervan hebben 123 proefpersonen de vragenlijst in zijn geheel ingevuld. Alleen de proefpersonen die de vragenlijst compleet hebben ingevuld, werden meegenomen in het onderzoek. 27 proefpersonen hadden de vragenlijst niet compleet ingevuld, of zij waren jonger dan 18 jaar. Op het moment dat een deelnemer aan het onderzoek jonger was dan 18 jaar, werd de deelnemer na het invullen van de leeftijd naar het einde van de enquête verwezen, zonder dat zij de vragenlijst hebben ingevuld. Van de 123 proefpersonen die de vragenlijst compleet hadden ingevuld, waren er 46 van het mannelijke geslacht (37.4%) en 77 van het vrouwelijke geslacht (62.6%). De gemiddelde leeftijd van de proefpersonen was 25 jaar (Range; 18 – 80, $SD = 12.13$). Van de proefpersonen hadden 83 (67.5%) personen het wo als huidige of hoogst genoten opleiding, 21 hbo (17.1%), 15 mbo (12.2%) en de overige 4 proefpersonen (3.3%) hadden ‘anders’ ingevuld.

De proefpersonen zijn geworven rondom de Radboud Universiteit Nijmegen of zij zijn via sociale media of persoonlijk benaderd om te vragen of zij deel wilden nemen aan het onderzoek. Voor de verschillende respondenten gold dat zij willekeurig verdeeld werden over de vier verschillende versies van het onderzoek. De verschillende versies zijn evenredig verdeeld over geslacht ($\chi^2(3) = 1.22, p = .748$), leeftijd ($F(3, 118) < 1$) en opleidingsniveau ($F(3, 118) < 1$).

Onderzoeksontwerp

Het onderzoek kende een tussenproefpersoonsontwerp. De proefpersonen zijn willekeurig toegewezen aan een conditie. Het onderzoek was een 2 (metafoor, geen metafoor) x 2 (tekenencefalitis, griepvirus) design.

Instrumentatie

De intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte en de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte zijn de afhankelijke variabelen. De risicoperceptie ten opzichte van een ziekte werd gemeten aan de hand van drie items: het absolute risico, het relatieve risico en de ingeschatte

impact van de ziekte. Deze items zijn gebaseerd op het onderzoek van Scherer, Scherer en Fagerlin (2015), waarbij het effect van het gebruik van metaforen gemeten werd om zich te laten vaccineren tegen het griepvirus. De schaal was oorspronkelijk in het Engels, maar de schaal is naar het Nederlands vertaald. Het absolute risico werd gemeten aan de hand van een zevenpunts semantisch differentiaal: de kans dat ik tekenencefalitis/het griepvirus krijg is (*zeer klein – zeer groot*). Het relatieve risico werd gemeten aan de hand van een zevenpunts semantisch differentiaal: de kans dat een doorsnee persoon tekenencefalitis/het griepvirus krijgt is (*zeer klein – zeer groot*). De geschatte impact van de ziekte werd gemeten aan de hand van een zevenpunts semantisch differentiaal: tekenencefalitis/het griepvirus zou een grote impact op mijn leven hebben, mocht ik het ooit krijgen (*zeker niet – zeker wel*). De betrouwbaarheid van de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte bestaande uit drie items was onvoldoende. Na verwijdering van het item ‘de ziekte zou wel/geen impact hebben op mijn leven mocht ik het krijgen’, was de betrouwbaarheid goed: $\alpha = .88$.

De intentie voor het vaccineren tegen een ziekte werd gemeten aan hand van vier items. Deze items zijn gebaseerd op een schaal voor gedragsintentie van Hoeken, Hornikx en Hustinx (2012). Deze vier items werden gemeten aan hand van een zevenpunts semantisch differentiaal: ik ben van plan om me binnenkort te laten vaccineren tegen tekenencefalitis/het griepvirus (*zeker niet – zeker wel*), ik zal me binnenkort laten vaccineren tegen tekenencefalitis/het griepvirus (*onwaarschijnlijk – waarschijnlijk*), ik ben bereid om me binnenkort te laten vaccineren tegen tekenencefalitis/het griepvirus (*onwaar – waar*), ik ga me laten vaccineren tegen tekenencefalitis/het griepvirus (*zeer mee oneens – zeer mee eens*). De betrouwbaarheid van de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte bestaande uit vier items was goed: $\alpha = .91$.

Vervolgens is er een manipulatiecheck uitgevoerd. Allereerst werd gemeten of de proefpersonen de tekst metaforisch vonden of niet. Dit werd gemeten aan hand van twee items op een zevenpunts Likert-schaal. Deze items luiden: “ik vond de tekst die ik zojuist gelezen heb...” (*figuurlijk – letterlijk, beeldend – concreet*). De betrouwbaarheid van het letterlijk of metaforisch beoordelen van de tekst bestaande uit twee items was goed: $\alpha = .87$. De gepercipieerde ernst van de ziekte werd gemeten aan hand van twee items op een zevenpunts Likert-schaal. De items luiden: “ik vond de ziekte waarover ik zojuist een tekst gelezen heb...” (*niet ernstig – ernstig, onschadelijk – schadelijk*). De betrouwbaarheid van de gepercipieerde ernst van de ziekte bestaande uit twee items was goed: $\alpha = .90$.

Procedure

Via het programma Qualtrics is er een vragenlijst opgesteld. Deze vragenlijst is individueel afgenomen. Voordat de proefpersonen de vragenlijst ingevuld hebben, kregen zij eerst een inleiding te zien waarin kort werd toegelicht hoe lang het invullen van de vragenlijst en het lezen van de tekst duurde en dat de resultaten geheel anoniem verwerkt zouden worden. Vervolgens gaven de deelnemers toestemming dat hun persoonlijke gegevens gebruikt zouden worden voor het onderzoek door naar de volgende pagina te gaan.

Voordat de proefpersonen een tekst te zien kregen, vulden zij eerst enkele demografische gegevens over zichzelf in (leeftijd, geslacht, opleiding). Vervolgens kregen de deelnemers een van de vier teksten te zien, waarover zij van tevoren geïnstrueerd werden om de tekst aandachtig te lezen. Na het lezen van de tekst kregen de proefpersonen de vragenlijst te zien, waarvan hun werd gevraagd de vragen zorgvuldig te beantwoorden. De vragenlijst bestond uit twee delen. Bij het eerste deel hadden de vragen betrekking op de intentie om zich te laten vaccineren tegen de ziekte en de risicoperceptie ten opzichte van de ziekte waarover de deelnemers een tekst gelezen hadden. Bij het tweede deel hadden de vragen betrekking op de manipulatiecheck. Hier hebben de deelnemers ingevuld of zij de ziekte waarover zij een tekst gelezen hadden ernstig of niet ernstig vonden en beoordeelden de deelnemers de tekst als letterlijk of als metaforisch. Als de vragenlijst bij een van de delen niet compleet ingevuld was, kregen de proefpersonen een melding dat er een of meerdere items niet ingevuld waren en zo konden zij ook niet door naar de volgende pagina voordat de lijst volledig ingevuld was. Na het volledig invullen van de vragenlijst, werden de proefpersonen vriendelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst en konden zij de pagina verlaten.

Statistische toetsing

Voor elk van de afhankelijke variabelen werd een tweeweg variantie-analyse uitgevoerd. Voor de manipulatiecheck van de metafoorherkenning en de gepercipieerde ernst van de ziekte zijn er verschillende *t*-toetsen uitgevoerd.

Resultaten

Manipulatiecheck

1. Het gebruik van metaforen

Uit een *t*-toets voor het metaforisch of letterlijk beoordelen van de tekst op het gebruik van een metafoor (wel of niet) bleek er een significant verschil te zijn tussen het letterlijk of metaforisch beoordelen van een tekst na het lezen van een tekst met of zonder metafoor ($t(100.27) = 2.50$, $p = .014$). Aangezien de Levene's toets voor equal variances significant was, wordt de *t*-toets van 'equal variances not assumed' gerapporteerd. De teksten zonder metafoor werden als letterlijker beoordeeld ($M = 5.49$, $SD = 1.03$) dan de teksten met metafoor ($M = 4.87$, $SD = 1.66$). De manipulatie voor het metaforisch of letterlijk beoordelen van de teksten is dus geslaagd.

Tabel 1.1 De gemiddelden en standaarddeviaties (tussen haakjes) van het metaforisch of letterlijk beoordelen van de tekst (1 = metaforisch, 7 = letterlijk)

	met metafoor n = 61	zonder metafoor n = 62
letterlijk / metaforisch	4.87 (1.66)	5.49 (1.03)

2. De ernst van de ziekte

Uit een *t*-toets van de ernst van ziekte (ernstig of niet-ernstig) op de gepercipieerde ernst van de ziekte (ernstig of niet-ernstig) bleek er een significant verschil te zijn in ernst van de ziekten ($t(121) = 10.03$, $p < .001$). De ernstige ziekte (tekenencefalitis) werd als ernstiger gezien ($M = 5.40$, $SD = 1.18$), dan de niet-ernstige ziekte (griepvirus) ($M = 3.18$, $SD = 1.27$). De manipulatie van de gepercipieerde ernst van de ziekte is dus geslaagd.

Tabel 1.2 De gemiddelden en standaarddeviaties (tussen haakjes) van de gepercipieerde ernst van de ziekte (1 = niet-ernstig, 7 = ernstig) na het lezen van een tekst over een ernstige of niet-ernstige ziekte

	niet-ernstige ziekte n = 65	ernstige ziekte n = 58
ernst van ziekte	3.18 (1.27)	5.40 (1.18)

Intentie voor vaccineren tegen een ziekte met/zonder gebruik van een metafoor

Uit een tweeweg variantie-analyse van de ernst van ziekte en het gebruik van een metafoor op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte bleek geen significant hoofdeffect van zowel de ernst van ziekte ($F(3, 119) < 1$) als van het gebruik van metaforen ($F(3, 119) < 1$). Daarnaast trad er ook geen interactie op tussen de ernst van ziekte en het gebruik van metaforen ($F(3, 119) = 1.34, p = .250$).

Tabel 2.1 De gemiddelden en standaarddeviaties (tussen haakjes) van de ernst van de ziekte en het gebruik van metaforen m.b.t. de intentie om zich te laten vaccineren (1 = lage intentie, 7 = hoge intentie)

	Ernstige ziekte	Niet-ernstige ziekte	Totaal
Zonder metafoor	2.87 (1.17) n = 31	2.32 (1.36) n = 31	2.60 (1.36) n = 62
Met metafoor	2.73 (1.18) n = 27	2.77 (1.67) n = 34	2.75 (1.46) n = 61
Totaal	2.81 (1.17) N = 58	2.56 (1.59) n = 65	

Risicoperceptie t.o.v. de ziekte met/zonder gebruik van metafoor

Uit een tweeweg variantie-analyse van de ernst van ziekte en het gebruik van een metafoor op de risicoperceptie van de ziekte bleek een significant hoofdeffect op de ernst van ziekte ($F(3, 119) = 9.71, p = .002$). Het bleek dat men het risico om het griepvirus te krijgen hoger acht ($M = 3.90, SD = 1.28$) dan het risico om tekenencefalitis te krijgen ($M = 3.23, SD = 1.15$). Er bleek

geen significant hoofdeffect op het gebruik van een metafoor ($F(3, 119) < 1$). Er trad wel interactie op tussen de ernst van ziekte en het gebruik van metaforen op de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte ($F(3, 119) = 3.76, p = .055$). Het verschil tussen het gebruik van wel of geen metafoor bleek alleen op te treden als men de tekst van de ernstige ziekte (tekenencefalitis) gelezen had ($F(1, 56) = 4.29, p = .043$). Men had een hogere risicoperceptie ten opzichte van een ziekte als er geen metafoor in de tekst stond ($M = 3.52, SD = 1.25$), dan als er wel een metafoor in de tekst stond ($M = 2.91, SD = .93$). Het verschil tussen het gebruik van wel of geen metafoor trad niet op bij de niet-ernstige ziekte (griepvirus) ($F(1, 63) < 1$).

Tabel 2.2 De gemiddelden en standaarddeviaties (tussen haakjes) van de ernst van de ziekte en het gebruik van metaforen m.b.t. de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte (1 = lage risicoperceptie, 2 = hoge risicoperceptie)

	Ernstige ziekte	Niet-ernstige ziekte	Totaal
Zonder metafoor	3.52 (1.25) n = 31	3.77 (1.30) n = 31	3.65 (1.27) n = 62
Met metafoor	2.91 (.93) n = 27	4.01 (1.28) n = 34	3.52 (1.26) n = 61
Totaal	3.23 (1.15) N = 58	3.90 (1.28) n = 65	

Conclusie

In dit onderzoek is het effect van het gebruik van metaforen en de ernst van ziekte op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte en de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte gemeten. Er is één toets uitgevoerd voor het meten van een eventueel hoofdeffect van de onafhankelijke variabelen (het gebruik van de metafoor en de ernst van ziekte) op de afhankelijke variabelen (intentie om zich te laten vaccineren en de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte) en voor het meten van een eventueel interactie-effect van beide onafhankelijke variabelen getest of er een interactie-effect plaatsvond op de afhankelijke variabelen.

Uit de statistische toetsen, bleek dat het gebruik van een metafoor geen invloed had op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte. De intentie om zich te laten vaccineren is dus niet hoger bij gebruik van een metafoor dan zonder gebruik van een metafoor. H1 is daarom hierbij verworpen. Daarnaast bleek dat er geen effect was van het gebruik van een metafoor op de gepercipieerde ernst van de ziekte. De risicoperceptie ten opzichte van een ziekte is niet hoger bij een ernstige ziekte bij gebruik van een metafoor dan zonder gebruik van een metafoor. H2 is daarom ook hierbij verworpen.

Er trad geen effect op van het verschil in ernst van ziekte op de intentie om zich te laten vaccineren. Bovendien trad er geen interactie-effect op van het gebruik van metaforen en de ernst van ziekte op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte. Er trad ook geen effect op van de ernst van ziekte op de risicoperceptie ten opzichte van de ziekte. Echter, er trad wel een effect op van het verschil in ernst van ziekte op de risicoperceptie. De respondenten achtten het risico op het krijgen van het griepvirus groter dan bij tekenencefalitis. Daarnaast trad er ook een interactie-effect op van het gebruik van metaforen en de ernst van ziekte op de risicoperceptie ten opzichte van een ziekte. De respondenten die een tekst hadden gelezen over tekenencefalitis zonder gebruik van een metafoor, achtten het risico hoger op het krijgen van tekenencefalitis dan de respondenten die een tekst over tekenencefalitis hadden gelezen met gebruik van een metafoor.

Discussie

Interpretatie resultaten

De methode van dit onderzoek is gebaseerd op onderzoek van Scherer, Scherer en Fagerlin (2015). Zij onderzochten het effect van het gebruik van wel of geen metafoor op de intentie om zich te laten vaccineren tegen het griepvirus en de risicoperceptie ten opzichte van het griepvirus. Omdat de methode van dit onderzoek voor het griepvirus bijna identiek was aan het onderzoek van Scherer, Scherer en Fagerlin (2015), waren de verwachtingen dat de resultaten van beide onderzoeken voor het griepvirus gelijk zouden zijn. Naar een ernstigere ziekte als tekenencefalitis was nog geen vergelijkbaar onderzoek gedaan. Hierbij was wel de verwachting dat men een hogere risicoperceptie ten opzichte van de ziekte zou hebben bij gebruik van een metafoor dan zonder gebruik van een metafoor.

Uit voorgaand onderzoek bleek dat men bij het gebruik van een metafoor eerder de intentie had om zich te laten inenten tegen het griepvirus (Scherer, Scherer & Fagerlin, 2015), maar uit dit onderzoek bleek dat er geen dergelijk effect was. Dit geldt zowel voor het griepvirus als voor tekenencefalitis. Dit is enigszins opmerkelijk, omdat niet alleen de methode van beide onderzoeken bijna identiek was, maar ook de teksten die de respondenten gelezen hebben over het griepvirus. Bovendien was de gekozen metafoor hetzelfde: 'een beest, dat jaagt op het lichaam'. Een belangrijk verschil in de teksten is echter, dat bij het onderzoek van Scherer, Scherer en Fagerlin (2015) de metafoor in eerste zin van de tekst stond. De metafoor in dit onderzoek staat niet in de eerste zin, maar in de tweede zin van de tekst. Dit kan het mogelijke verschil in effect verklaren, omdat uit onderzoek van Sopory en Dillard (2002) bleek dat een metafoor die eerder in de tekst genoemd werd, overtuigender is dan dat een metafoor later in de tekst genoemd werd. De metafoor die in eerste zin stond bij het onderzoek van Scherer, Scherer en Fagerlin (2015), kan dus overtuigender geweest zijn dan bij dit onderzoek, omdat de metafoor in de tweede zin stond van de tekst. Een meer overtuigende kracht van de metafoor in het onderzoek van Scherer, Scherer en Fagerlin (2015) dan in dit onderzoek, kan voor het verschil in effect op het vaccineren tegen een ziekte hebben gezorgd. Dit kan er ook voor hebben gezorgd dat men bij tekenencefalitis geen hogere risicoperceptie ten opzichte van de ziekte had dan bij het griepvirus, bij gebruik van een metafoor. De metafoor had dus minder overtuigende kracht, omdat de metafoor niet in de eerste zin, maar in de tweede zin stond van de tekst. Naar verwachting was er geen effect van het gebruik van metaforen op de risicoperceptie ten opzichte van het griepvirus. Dit bleek ook uit voorgaand onderzoek (Scherer, Scherer & Fagerlin, 2015).

Er bleek wel dat men het risico hoger acht om het griepvirus te krijgen dan

tekenencefalitis. Dit is niet opmerkelijk, omdat het griepvirus vaker voorkomt in Nederland dan tekenencefalitis. De kans bestaat dat respondenten eerder in aanraking geweest zijn met griepvirus, maar nog niet eerder over tekenencefalitis hadden gehoord.

Uit het onderzoek bleek verder, dat er een interactie-effect optrad voor het gebruik van metaforen en de ernst van ziekte op de risicoperceptie om zich te laten inenten. Als men een tekst over tekenencefalitis gelezen had zonder metafoor, achtten de respondenten de kans groter op het krijgen van tekenencefalitis dan dat men een tekst over tekenencefalitis gelezen had met metafoor. Een tekst zonder gebruik van een metafoor bij tekenencefalitis zorgt dus voor een hogere risicoperceptie ten opzichte van de ziekte, dan als er wel gebruik gemaakt werd van een metafoor voor tekenencefalitis. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat tekenencefalitis een relatief onbekende ziekte is en dat men daardoor de metafoor moeilijk kan plaatsen in hun verbeelding, omdat men de metafoor niet kan vergelijken met tekenencefalitis. Hierdoor werkt de metafoor niet als verduidelijking, maar juist averechts. Om die reden konden de respondenten die de tekst met metafoor over tekenencefalitis gelezen hadden mogelijk minder goed begrijpen dan de respondenten die de tekst over tekenencefalitis gelezen hadden zonder metafoor. Zo konden de respondenten de gevolgen van tekenencefalitis minder goed inschatten dan de respondenten die geen metafoor hebben gelezen in de tekst en achtten zij het risico om tekenencefalitis lager in.

Beperkingen onderzoek

Allereerst is tekenencefalitis niet de beste keuze om het effect van de ernst van ziekte te meten op de afhankelijke variabelen. Zowel voor tekenencefalitis als het griepvirus kan men zich laten vaccineren, maar het verschil in bekendheid tussen de ziektes kan een rol spelen in het onderzoek. In de tekst wordt informatie gegeven over de ziekte, maar als men de ziekte niet kent, is de tekst te kort om meteen te weten wat de ziekte precies inhoudt. Bij tekenencefalitis is de kans groot dat men nog niet van de ziekte gehoord had, dus wist men ook niet dat er een vaccinatie voor bestond in Nederland. Omdat men dan ook nog niet in aanraking is geweest met de ziekte in tegenstelling tot het griepvirus, bijvoorbeeld in een nabije kring of in eigen ervaring, is de intentie om zich te laten vaccineren al erg laag voor het lezen van de teksten. De gemiddelde score voor de intentie om zich te laten vaccineren tegen tekenencefalitis was dan ook 2.81, waarbij 1 stond voor lage intentie en 7 voor hoge intentie.

Daarnaast behandelt deze studie maar één ziekte voor een niet-ernstige ziekte en één ziekte voor een ernstige ziekte. Als er voor meerdere condities voor de ziektes gekozen was in deze studie, dan zouden de resultaten representatiever zijn.

Ook had de gekozen metafoor overtuigender geformuleerd kunnen worden. Nu wordt de metafoor geïntroduceerd met ‘tekenencefalitis/het griepvirus kan *gezien worden als* een beest’, terwijl als de metafoor geïntroduceerd wordt met ‘tekenencefalitis/het griepvirus *is* een beest’, dan wordt er nog meer nadruk opgelegd dat de ziekte echt kan worden vergeleken met een ‘beest’.

Vervolgstudies

Voor een vervolgstudie kan er allereerst een andere ziekte gekozen worden dan tekenencefalitis, die meer voorkomt in Nederland waardoor de waarschijnlijkheid groter is dat men al weet dat er een vaccinatie voor wordt aangeboden Nederland. Daarnaast kan het onderzoek ook uitgevoerd worden voor meerdere niet-ernstige en ernstige ziektes, zodat het onderzoek meer representatief dan dat er alleen onderzoek is gedaan naar het effect op het griepvirus en tekenencefalitis.

Omdat uit voorgaand onderzoek bleek dat het gebruik van een metafoor invloed had op de intentie om zich te laten vaccineren tegen een ziekte en dat uit dit onderzoek niet bleek, dient vervolgonderzoek te worden uitgevoerd om te kijken of het effect vaker voorkomt of niet. Vervolgonderzoek kan zich ook richten op andere manieren van het voorkomen van bepaalde ziekten dan een vaccinatie. Bijvoorbeeld wat de intentie is op het slikken van pillen tegen een ziekte of andere manieren die ervoor zorgen dat een ziekte voorkomen wordt.

In deze studie is er onderzocht of metaforen een bijdrage kunnen leveren aan het beïnvloeden van de gedragsintentie ten opzichte van een ziekte. Er bleek dat als het doel is om mensen een hogere intentie te laten krijgen om zich te laten vaccineren tegen een ziekte, dat het gebruik van een metafoor dan geen invloed heeft bij gezondheidskwesties. Als het doel is om mensen een hogere risicoperceptie ten opzichte van een ernstige ziekte te laten krijgen, dan kan men dan beter geen metafoor gebruiken dan dat men wel een metafoor gebruikt bij gezondheidskwesties.

Referenties

- Anegli, E. (2012). Metaphors in the rhetoric of pandemic flu: Electronic media coverage of H1N1 and swine flu. *Journal of Technical Writing and Communication*, 42(3), 203-222.
- Hanne, M., & Hawken, S.J. (2007). Metaphors for illness in contemporary media. *Medical Humanities*, 33(2), 93-99.
- Hoeken, H., Hornikx, J., & Hustinx, L. (2012). *Overtuigende teksten: Onderzoek en ontwerp*. Bussum, Netherlands: Coutinho.
- Kreuz, R.J., Long, D.L., & Church, M.B. (1991). On being ironic: Pragmatic and mnemonic implications. *Metaphor and Symbolic Activity*, 6(3), 149-162.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Jansen, C., Van Nistelrooij, M., Olislagers, K., Van Sambeek, M., & De Stadler, L. (2009). Tegen zo'n leger kun je maar beter geen oorlog hoeven voeren. Effecten van het gebruik van metaforen in voorlichtingsteksten over HIV/AIDS in Zuid-Afrika. In: W. Spooren, M. Onrust & J. Sanders (Red.) *Studies in Taalbeheersing* (3e ed., pp. 175-185). Assen: Van Gorcum.
- Janz, N.K., & Becker, M.H. (1984). The health belief model: A decade later. *Health Education Quarterly*, 11(1), 1-47.
- McQuarrie, E., & Mick, D. (1996). Figures of rhetoric in advertising language. *Journal of Consumer Research*, 22(4), 424-438. doi: <https://doi.org/10.1086/209459>
- McQuarrie, E., & Phillips, B. (2005). Indirect persuasion in advertising: How consumers process metaphors presented in pictures and words. *Journal of Advertising*, 34(2), 7-20, doi: 10.1080/00913367.2005.10639188
- Qonsuli, L., Sharifi, S., & Dini, M. (2013). Cognitive linguistics: The study of discourse goals of using different types of figurative language. *Anglisticum Journal*, 2(12), 228-235.
- Rhodes, L. (1984). "This will clear your mind": The use of metaphors for medication in psychiatric settings. *Culture, Medicine and Psychiatry*, 8(1), 49-70.

- RIVM. (2015, 8 oktober). *Griepvaccinatie voor mensen jonger dan 60 jaar*. Geraadpleegd van https://www.rivm.nl/Onderwerpen/V/vaccinaties_op_maat/Griepvaccinatie_voor_persoonen_jonger_dan_60_jaar
- RIVM. (z.d.). *Tekenencefalitis (TBE)*. Geraadpleegd van <https://www.rivm.nl/Onderwerpen/T/Tekenencefalitis>
- Roberts, R., & Kreuz, R. (1994). Why do people use figurative language? *Psychological Science*, 5(3), 159-163.
- Robins, S., & Mayer, R.E. (2000). The metaphor framing effect: Metaphorical reasoning about text-based dilemmas. *Discourse Processes*, 30(1), 57–86. doi: 10.1207/S15326950dp3001_03.
- Scherer, A. M., Scherer, L. D., & Fagerlin, A. (2015). Getting ahead of illness: Using metaphors to influence medical decision making. *Medical Decision Making*, 35(1), 37–45. doi: 10.1177/0272989X14522547
- Sontag, S. (1978). *Illness as Metaphor*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Sontag, S. (1989). *AIDS and its metaphors*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Sopory, P., & Dillard, J. P. (2002). The persuasive effects of metaphor: A literature review and meta-analysis. *Human Communication Research*, 28(3), 382–419. doi:10.1111/j.1468-2958.2002.tb00813.x
- Thibodeau, P.H., & Boroditsky, L. (2011). Metaphors we think with: The role of metaphor in reasoning. *PLoS One*, 6(2), e16782. doi: 10.1371/journal.pone.0016782.
- Weiss, M. (1997). Signifying the pandemics: Metaphors of AIDS, cancer, and heart disease. *Medical Anthropology Quarterly*, 11(4), 56-76.

Bijlage 1: de teksten

Tekst 1

Tekenencefalitis is een virus dat veroorzaakt wordt door een beet van een besmette teek. Tekenencefalitis kan gezien worden als een beest, dat jaagt op het lichaam. Een voorbeeld van een gevolg van tekenencefalitis is hersenvliesontsteking, wat naast ernstige hoofdpijn en een stijve nek ook de dood tot gevolg kan hebben. Om je tegen tekenencefalitis te beschermen bestaat er in Nederland een vaccinatie tegen tekenencefalitis.

Tekst 2

Tekenencefalitis is een virus dat veroorzaakt wordt door een tekenbeet van een besmette teek. Een voorbeeld van een gevolg van tekenencefalitis is hersenvliesontsteking, wat naast ernstige hoofdpijn en een stijve nek ook de dood tot gevolg kan hebben. Om je tegen tekenencefalitis te beschermen bestaat er in Nederland een vaccinatie tegen tekenencefalitis.

Tekst 3

Het griepvirus is een besmettelijke ziekte van de luchtwegen dat veroorzaakt wordt door het influenzavirus. Het griepvirus kan gezien worden als een beest dat jaagt op het lichaam. Enkele voorbeelden van gevolgen van het griepvirus zijn hoofdpijn, keelpijn en koorts. Om je tegen griep te beschermen bestaat er in Nederland een vaccinatie tegen het griepvirus.

Tekst 4

Het griepvirus is een besmettelijke ziekte van de luchtwegen dat veroorzaakt wordt door het influenzavirus. Enkele voorbeelden van gevolgen van het griepvirus zijn hoofdpijn, keelpijn en koorts. Om je tegen griep te beschermen bestaat er in Nederland een vaccinatie tegen het griepvirus.

Bijlage 2: de vragenlijst

Wat is uw leeftijd?

- ...

Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

Wat is uw huidige of hoogst genoten opleidingsniveau?

- mbo
- hbo
- wo
- anders

De kans dat ik tekenencefalitis/het griepvirus krijg is

zeer klein   zeer groot

De kans dat een doorsnee persoon tekenencefalitis/het griepvirus krijgt is

zeer klein   zeer groot

Tekenencefalitis/het griepvirus zou een grote impact hebben op mijn leven, mocht ik het ooit krijgen

zeker niet   zeker wel

Ik ben van plan om me binnenkort te laten vaccineren tegen tekenencefalitis/het griepvirus

Zeker niet   zeker wel

Ik zal me binnenkort laten vaccineren tegen tekenencefalitis/het griepvirus

onwaarschijnlijk   waarschijnlijk

Ik ben bereid om me binnenkort te laten vaccineren tegen tekenencefalitis/het griepvirus

onwaar   waar

Ik ga me vaccineren tegen tekenencefalitis/het griepvirus

zeer mee oneens   zeer mee eens

Ik vond de tekst die ik zojuist gelezen heb

figuurlijk   letterlijk

beeldend   concreet

Ik vond de ziekte waarover ik een tekst gelezen heb

niet-ernstig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zeer ernstig
onschadelijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	schadelijk